

Risico-inventarisatie & evaluatie

Dit is een uitgave van:

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
Postbus 1 | 3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

September 2013

Deze brochure is ontwikkeld door het
voormalig Nederlands Hepatitis Centrum

RISICO-INVENTARISATIE EN –EVALUATIE

Iedere werkgever is wettelijk verplicht om periodiek een risico-inventarisatie en –evaluatie (RI&E) te doen om de gevaren voor werknemers op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn op de werkplek in kaart te brengen. Elke organisatie en werkplek kennen specifieke beroepsgebonden gevaren. In de bijlagen zijn een vragenlijst en een stroomschema opgenomen van een RI&E voor zorginstellingen. Het programma RI&E Zorg kunt u vinden op de website: <http://www.kmo.nl/kmo/producten-en-toepassingen/regist/toepassingen/zorgrie/>

RI&E Zorg

Voor ziekenhuizen, verpleeg- en verzorgingshuizen, gehandicaptenzorg, thuiszorg en geestelijke gezondheidszorginstellingen, waarin werknemers een gerede kans lopen blootgesteld te worden aan biologische agentia is een RI&E Zorg opgesteld. Het programma is tot stand gekomen in samenwerking met verschillende zorginstellingen, de Arbeidsinspectie en verschillende landelijke arbodiensten. De RI&E kan door verschillende partijen uitgevoerd worden, zoals de instelling zelf, de GGD, de arbodienst of een extern bedrijf. De RI&E moet uiteindelijk door een arbodienst geaccordeerd worden.

Gezondheidsinstellingen moeten ten aanzien van hun medewerkers voldoen aan een aantal algemene regels die los staan van de periodieke RI&E.

- Voor een ieder werkzaam in zorginstellingen geldt een zo groot mogelijke hygiëne;
- In gezondheidsinstellingen is het verboden te roken, eten of drinken op werkplekken waar contact met biologische agentia mogelijk kan zijn;
- In zorginstellingen is het verplicht veilige naaldsystemen te gebruiken met ingebouwd veiligheids- en beschermingsmechanisme. Ook is het recappen niet meer toegestaan (het terugsteken van de naald in de beschermingshoes);
- Wanneer er risico is op contact met micro-organismen en er bestaat een goed en veilig vaccin tegen het betreffende micro-organisme, dan dient vaccinatie aan de betreffende medewerkers aangeboden te worden (hepatitis B vaccinatie);
- Risicovolle werkzaamheden dienen volgens schriftelijk protocol uitgevoerd te worden;
- De werkgever dient medewerkers die de risicovolle handelingen uitvoeren te scholen in de (technische) handelingen;
- Medewerkers op risicovolle werkplekken dienen voorgelicht te worden over:
 - de risico's van werken met biologische agentia,
 - de algemene preventiemaatregelen,
 - hygiënische voorschriften,
 - het gebruik van beschermende middelen;
- Bij arbeid met risico op biologische agentia dient geregistreerd te worden welke medewerkers aan welke agentia blootgesteld zijn.

RI&E VAN BLOOTSTELLING AAN BLOEDOVERDRAAGBARE AANDOENINGEN

Inventarisatie

De gezondheidsinstelling moet een driedeling maken van alle handelingen die binnen de muren verricht worden:

1. handelingen zonder kans op blootstelling aan bloedoverdraagbare aandoeningen, zoals:
 - administratieve taken;
 - telefonische dienstverlening;

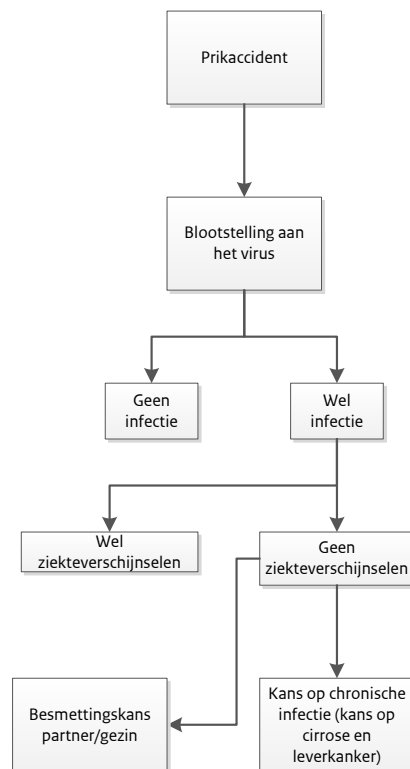
2. handelingen met weinig kans op blootstelling aan bloedoverdraagbare aandoeningen, zoals:
 - verzorging van patiënten zonder prikhandelingen en wondverzorging;
 - ergotherapie en fysiotherapie bij patiënten zonder open wonden;
 - afruimen van dienbladen, afwassen etc.;
 - een aantal technische werkzaamheden (muv medewerkers die aan rioleringen werken en medewerkers die aan patiëntgebonden apparaten werken zoals infuuspompen)

3. handelingen met een grote kans op blootstelling aan bloedoverdraagbare aandoeningen:
 - prikken;
 - laboratoriumonderzoek met niet-gefixeerd potentieel besmet materiaal (bv. buizen met bloed);
 - verrichtingen in de operatiekamer;
 - zorgtaken bij psychiatrische-, psychogeriatrische of verstandelijk gehandicapte patiënten met afwijkend sociaal gedrag;
 - technisch werk aan patiëntgebondenapparatuur (bv. infuuspompen)
 - fysiotherapie bij patiënten met open wonden;
 - tandheelkundige ingrepen en tandtechnische werkzaamheden (gebitsprothesen)

De gezondheidsinstelling moet de risicogroepen die blootgesteld zijn aan biologische agentia in kaart brengen met een checklist. Er zijn meerdere checklists in omloop. Een voorbeeld van een checklist is opgenomen in bijlage 1.

Evaluatie

Bij inventarisatie gaat het om de vaststelling van het risico, het effect en de blootstellingfrequentie. Bij evaluatie worden het risico (de kans) en het effect tegen elkaar uitgezet. Als voorbeeld wordt het effect van een mogelijke blootstelling aan hepatitis B genomen. (zie figuur)

Het hepatitis B virus (HBV) is van alle bloedoverdraagbare virussen de meest besmettelijke. De kans om, via een prikaccident met een HBV-positieve bron, met het HBV besmet te raken is 6 tot 30 %, afhankelijk van de omstandigheden van het accident en de mate van virusactiviteit (virulentie) van de bron. Wanneer de bron HBsAg (marker voor infectie) én HBeAg (marker voor hoger besmettelijkheid) positief is, is de kans op besmetting aanzienlijk hoger dan wanneer het een bron betreft die uitsluitend HBsAg positief is. In Nederland is gemiddeld circa 0,5 % van de bevolking drager van het HBV. Hierbij dient opgemerkt te worden, dat naast de medische benadering van de blootstelling aan een virusinfectie, zoals hieronder geschetst, er ook sprake is van een emotionele belasting.

De resultaten van een RI&E dienen zo concreet mogelijk te zijn. Daarnaast is het belangrijk om vooral het gezond verstand te gebruiken bij het inventariseren en evalueren van de risico's. De minimale vereisten zijn in de check list in bijlage 1 opgenomen. Bij de uitvoering gaat het om het stellen van de volgende vragen:

- Welke risico's zijn in deze instelling of op deze werkplek mogelijk aanwezig?
- Hoe groot zijn deze risico's?
- Wat zijn de gevolgen c.q. de effecten van deze mogelijke risico's?
- Welke preventiemaatregelen zijn al getroffen?
- Is er vaccinatie aangeboden?
- Welke aanvullende maatregelen zijn er nog nodig?
- Welke prioriteit moet er aan deze aanvullende maatregelen worden gegeven?

BIJLAGE 1 CHECKLIST

Nr	Vraag	Ja	Nee	Aantoonbaar	NVT
1	Wordt er op de werkplek gewerkt met bloed of ander patiëntenmateriaal, zoals urine of feces				
2	Wordt er bij risicovolle handelingen volgens schriftelijke protocollen gewerkt?				
3	Wordt er een register bijgehouden van de biologische agentia met betrekking tot werkzaamheden en mogelijke blootstellingen?				
4	Wordt er voorlichting gegeven over de risico's en preventie van werken met bloedbesmet materiaal?				
5	Wordt er voorlichting gegeven over de ernst en de symptomen van een besmetting met een bloedoverdraagbare aandoening				
6	Is er beleid op het gebied van bloedoverdraagbare aandoeningen?				
7	Worden er in de instelling naalden of andere scherpe voorwerpen gebruikt in combinatie met patiëntenmateriaal (incl insulienaalden?)				
8	Wordt er gewerkt met veilige naaldsystemen met ingebouwd veiligheid- en beschermingsmechanisme?				
9	Zijn er op de werkplek voldoende beschermende middelen aanwezig, bijvoorbeeld naaldencontainers?				
10	Worden de beschermende middelen ook consequent gebruikt?				
11	Vindt er binnen deze instellingen accidenteel bloedcontact plaats, dat wil zeggen contact met bloed en/of ander patiëntenmateriaal?				
12	Lopen medewerkers in uw instelling risico op bijt- en/of krabincidenten?				
13	Voeren medewerkers risicovolle handelingen uit?				
14	Hoeveel prikaccidenten worden per jaar gemeld binnen de instelling?				
15	Hoeveel prikaccidenten vinden er volgens uw inschatting gemiddeld plaats per jaar in deze instelling?				
16	Worden deze accidenten dooru of door de instelling zelf geregistreerd?				
17	Is er binnen de instelling een prikaccidentenprotocol aanwezig?				
18	Worden binnen de instelling werknemers gevaccineerd tegen hepatitis B?				

NB: In bovenstaande tabel wordt gemakshalve gesproken over prikaccidenten, hiermee wordt echter bedoeld: snij-, spat-, bijt- en prikaccidenten.

Op basis van de antwoorden wordt ingeschat of een medewerker een verhoogd risico loopt op besmetting met hepatitis B. Vaccinatie tegen hepatitis B wordt aanbevolen. Deze checklist geeft een grove inschatting van het feit of er risicohandelingen worden uitgevoerd en de mate waarin deze worden uitgevoerd.

BIJLAGE 2 STROOMDIAGRAM INVENTARISATIE RISICOGROEPEN ZORGINSTELLINGEN

